

СОЦИАЛНО-БИТОВИ ДЕЙНОСТИ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Радка Гайдова

1. Ретроспекция на развитието на трудовата (битовата) дейност, като част от трудовото възпитание в предучилищна възраст.

Края на XIX в. и началото на XX в. е времето в което общественото предучилищно възпитание у нас гради своя път на развитие, а трудовата дейност като един от елементите на триадата (игра, обучение, труд) дейности за възпитание на децата преди постъпване в училище се развива под силното влияние на руската педагогическа теория и практика. В научната литература и методическите документи по това време, тя се разглежда като част от общественото възпитание и е известна като трудово възпитание.

През 60-те години на XXв. в първото българско “Ръководство за възпитателната работа в детските градини” се включва съдържание по т.н. трудова и битова дейност. По-късно в началото на 70-те години тези две дейности се обединяват в трудова дейност, а в края на 70-те, отново се връща наименованието трудово възпитание в съдържанието на което се диференцират няколко (4) вида труд достъпни за децата. През 80-години поради структурно и съдържателно обновяване дейността е определена като “трудова и конструктивно-техническа”. Този подход придава известна самостоятелност на техническата дейност на децата, защото преоритет на общественото развитие в този период е техниката и технизацията. След 90-те години на XX в. предучилищното възпитание се реформира и приема като перспектива, нова концепция за развитие. Тя е отразена в две програми, които предлагат алтернативни структурни решения за осъществяване на програмното съдържание. В “Програма за възпитание на детето от две до седем годишна възраст”, трудовата дейност е определена като “Конструиране и труд”, а в другата – “Активността на детето в детската градина”, трудовата дейност е внедрена в различните видове активност (социална, познавателна, математическа, изобразителна...), изведени като акцент за педагогическо взаимодействие. Провеждащата се в началото на XXI в. всеобща образователна реформа рефлектира и върху предучилищното възпитание и подготовка на децата за училище. Новите държавни образователни изисквания и новата Програма за

подготвителна група на детската градина доведоха до обновяване на педагогическата система за обучение в детската градина, както и до въвеждане на разнообразни педагогически подходи за осъществяване.

Независимо от настъпилите промени при изясняване на разглеждания проблем, като основополагаща се приема традиционната постановка, че педагогическата системата за възпитание и обучение на децата от предучилищна възраст е синтез от три дейности: игра, обучение, труд.

Играта е дейността на детството. Тя е съзнателна, целенасочена и отразителна дейност на детето. Чрез играта то усвоява, възпроизвежда и претворява социалните взаимоотношения в обществото. Посредством играта детето опознава и усвоява социалните връзки и закономерности в обществото, осъществява взаимодействие със заобикалящия свят, изразява своето разбиране и отношение за себе си, към другите и към непосредствената социално-битова среда в която расте, живее и се развива. Играта всеобхватно подпомага формирането на детската личност. В тази методологическа постановка се съдържа концепцията за водещия характер на играта.

В играта се съдържат предпоставки, мотиви и средства за зараждане на насочена детска активност и любознателност, които се изразяват и в други дейности.

Обучението е една от тях. Тази дейност развива умствените способности на детето и насочва неговата активност за постигане на определен дидактичен резултат. Следователно обучението е свързано с учене при специфични условия на педагогическо взаимодействие и поради това до известна степен то има характерните черти на организирана учебна дейност.

Третата дейност е трудовата. В своя път на развитие тя е допринесла за уточняване, изясняване и обогатяване на нейното възпитателното, дидактическото и функционалното утвърждаване като значима дейност за детското развитие. В същото време тя е претърпяла и множество преобразувания, които са не само терминологични, но и съдържателни.

В онтогеничен аспект играта предшества обучаващата и трудовата дейности, но тя не е достатъчно всеобхватна, за да разкрие и възпроизведе всеобхватно сложните и многостранни обществени и социални отношения, както и взаимодействието между хората. Но тя създава благоприятни условия за възникване на необходимите предпоставки, които способстват диференциране и развитие на други дейности, които имат специализирано съдържание и мотиви и без които формирането на личността на детето не е пълноценно.

Целокупните обществени промени в началото на XXI в. налагат структурни изменения в образователна система, в т.ч. и в областта на предучилищната образователна практика.

Нормативната база за извършване на необходимите промени в образователната дейност в детската градина се съдържа в Закона за народната просвета (ДВ, бр. 90, 2002), Държавните образователни изисквания (ДОИ) и Програмата за подготвителна група в детската градина, 2003, (6). В последната те са отразени в глобален аспект, но определят нова структура на образователните направления и очертават насоките за актуализиране на тяхното съдържание.

Образователно направление Конструктивно-техническа и трудова дейност е трансформирано в Конструктивно-технически и битови дейности. То е с обновена структура, съдържаща 3 ядра, вместо известните 4. Това поражда преосмисляне и нова подредба на образователното съдържание. Обект на внимание в настоящата разработка е ядро – Грижи за себе си, дома и детската градина, чиито предмет се основава на традициите на трудовата дейност, но неговата актуализирана същност и обновено съдържание изучава обслужващата битовата дейност.

2. Дидактическа система и същност на обслужващата битова дейност.

Всяка човешка личност живее и се развива в непосредствеността на средата която я заобикаля. В смисъла на изразеното становище трябва да се отговори на въпроса: Какво представлява битовата среда? Тя е съвкупност от разнообразни средства: природни дадености, обекти, предмети, материали, пособия... и др. с помощта на които човешката личност удовлетворява ежедневни житейски потребности. Голяма част от средствата на бита са продукт на техниката. В този смисъл техниката съпътства целокупния обществен живот и поради това играе важна роля в живота на човека още от детството.

XXI в. е век на техниката и технологиите. Тяхното бързо навлизане в бита налага усвояване и натрупване на адекватен технологичен опит през всеки възрастов период. Осъществяването на тази тенденция изисква още в детска възраст да се опознават съвременните технически средства, материали и технологии и да се усвояват способности за тяхното приложение в социално-битова среда в която се развива детето.

Битовата дейност е незаменима дейност на човека, която съпътства неговия живот. Тя играе важна роля за приобщаване на детето към социалния бит на

обществото. От контекста на тяхното единство се извежда същността и съдържанието на битовата среда и начините за нейното усвояване.

Дейността в детството, която естествено обединява социално-битовото и техническото направления на познанието и предоставя възможности за реализация на горната глобална задача в предучилищна възраст е конструктивно-техническа и битова дейност. Това обединение не е случайно, а е отражение на възможността в единство, чрез конструктивно-техническата част да се усвоява конструктивно-функционалната същност на предметите от заобикалящата среда, както и технологията на тяхното създаване, а чрез социално-битовата – да се разкрива предназначението и начина на тяхното приложение в бита. В този смисъл, чрез придобитите знания и умения по конструктивно-техническата дейност детето създава предмети и обекти, с които изгражда битовата среда за игра, с която пресъздава обществени закономерности и взаимоотношенията между хората. Изведени от контекста на програмата за подготвителна група те аналогично се въвеждат и в другите възрасти групи (I; II; III) и осигуряват синхрон в специалната и общата подготовката на децата. В своята самостоятелност и единство те изграждат система с оптимална структура, позволяваща прилагане на съвременна учебно-методическа технология за учене и действие в предучилищна възраст.

Образователно ядро “Грижи за себе си, дома и детската градина” е с близък акцент до съдържанието на трудовата дейност. В програмата за подготвителна група преоритетите насочват в по-голяма степен към битовата дейност, защото тя изгражда комплекс от знания и умения за създаване на уют, красота и хармония в индивидуалността, бита в дома и детската градина и взаимоотношенията между децата. Те имат значение за подготовката на детето за самостоятелно удовлетворяване на лични потребности и други, свързани с учебната дейност в училище. Образователното ядро Грижи за себе си и дома, има конкретно-специфична и обща съдържателна насоченост, благоприятстваща постигането на целта и очакваните резултати на ниво учебна програма. Те се осъществяват чрез система от цели и задачи, достъпни за децата и педагозите.

От концепцията на образователното направление се извежда целта и перспективата на анализираният ядро, която е: да формира у 3–7-годишните деца здравно-хигиенни и социални знания и умения за извършване на обслужващи битови дейности, както и да развива техните потребности, интереси и способности за нейното самостоятелно практикуване.

Основният възпитателен ефект от усвояването на социално-битови знания и умения се открива в чувството за здравословно, комфортно и полезно прекарване на деня в детската градина и дома.

Особеното и специфичното на средствата (чашка, четка, гребен, дреха, играчка (и, ...) за осъществяване на обслужващо-битовата дейност е, че те удовлетворяват личностни и групови потребности с различно предназначение.

Целта на битовата дейност се проектират в система от очаквани резултати:

- натрупва социален опит за лична хигиена и опазване на здравето;
- обогатява представите за основни правила за поддържане на чистота, ред и уют в заобикалящата битова среда;
- осъзнава необходимостта и ползата от извършване на самостоятелна обслужваща битова дейност: съблича; облича; измива; грижи за зъбите и косата; подрежда дрехи и други лични вещи и материали; сервира и отсервира; почиства, украсява...; демонстрира култура на бита;
- натрупва опит за поддържане на чистота на работната среда по време на дейност;
- организира, участва и придава социален опит по време на съвместна битова дейност;
- натрупва опит за подбор на средствата за създаване на уют в битовата среда.

В съдържателен аспект битовата дейност се диференцира по два признака:

- според образователния смисъл:
 - грижи за себе си – самообслужваща дейност;
 - грижи за другите – битова дейност: за дома, за детската градина, за моя кът, за моите/нашите любимци, за приятелите от/на групата,...
- според броя на участниците:
 - грижи за себе си – индивидуална битова дейност;
 - грижи за другите – групова (екипна) битова дейност.

До 3-годишна възраст детето, по-често се отглежда от родителите и расте в семейна среда. Самостоятелността на неговите действия е на много ниско равнище, и то не може да полага грижи за себе си. Поради това в голяма степен то се обслужва от възрастните. Възпитателният ефект на това основание се открива в смисъла, че обслужващата битова дейност е незаменима необходимост, но нейната реализация се основа на индивидуалната самостоятелност.

Детето постъпва в детската градина на 3-годишна възраст. В детското заведение то попада в среда, която изисква от него самостоятелно да удовлетворява своите лични потребности. Така възниква естествената необходимост детето самостоятелно да се грижи за себе си. По тази причина възрастният съзнателно престава да обслужва детето и започва да го обучава защо, кога, как да извършва необходимата за момента и възрастта, обслужваща и битова дейност.

Организирането и ръководенето на обучаващ процес за овладяване на знания и умения за битова дейност има специфичен характер. Той произтича от специализираните действия за нейното практикуване. Логиката на тяхното усвояване зависи от индивидуалните психо-физически особености на индивида, поради което те изискват от малкото и неукрепнало 3-годишно дете, толкова време за усвояване и усъвършенстване, колкото е необходимо на неговите възможности и развитие.

Процесът за овладяване на грижи за себе си е най-активен в началото на възрастовия период – 2–3-годишна възраст и най-късно до 4 (5)-та година на детето. В следващата част от предучилищния период – 5–7 години, уменията свързани с грижите за себе си се усъвършават и се превръщат в лична потребност, която всяко дете упражнява при необходимост.

В процеса на усвояване на грижи за себе си, децата влизат в контакт с други деца от групата, от детската градина, с възрастни...; влизат в контакт с предмети от обстановката в групата, с обекти от детската градина и са поставени пред необходимостта да извършват някаква битова задача в полза на другите деца. Така възниква естествената необходимост от извършване на битова дейност, чиито резултат има значение, не само за детето което извършва конкретната битова задача, но и за други деца, за цялата група.

В педагогическия процес е постигнато оптимално разпределение на задачите и съдържанието на анализираното ядро съобразно възможностите на децата да усвояват знания и умения за участие в битова дейност, както и тяхното относително диференциране спрямо индивидуалните особености, претенции и компетентност. През първата половина на възрастовия период – 3–5 години, обучаващият процес е насочен предимно към усвояване на здравно-хигиенни умения, чрез индивидуални форми, а по-късно – на 5–7 години е насочен към тяхното усъвършенстване и преобразуване в културни, волеви, естетически и нравствени норми на поведение и социална култура, като: самостоятелност, постоянство, съсредоточеност, отзивчивост,

организираност, инициативност, старателност, наблюдателност, в съвместни, екипни и фронтални форми на взаимодействие. Тяхното наличие и степен на усвояване е показател за равнището на самостоятелността на детето, както и за неговите способности при необходимост самостоятелно да удовлетворява свои потребности от различен характер: социални, игрови, учебни.

3. Педагогически функции на битовата дейност

Педагогическите функции на обслужващата битова дейност произтичат от нейното съдържание. Всяка една от тях обслужва дейността на учителя, за създаване на необходимите педагогически условия, предразполагащи детето към активно усвояване на знания и участие в практическа битова дейност.

3.1. Информационно-познавателна – Тази функция е функция на ученето. Относно битовата дейност тя извежда необходимата информация от контекста на нейното съдържание и я предоставя на обучаваните, децата като познавателна информация (знание), чието усвояване има важно значение за неговото успешно справяне с различни задачи от социално-битовата среда. Непосредственото усвояване на знания и умения за бита, за предметната среда и за нейното социално значение се развиват умствените способности и компетентност на детето. Тази функция насочва учебния процес така, че детето да опознава и да се научи да създава социално-битовата среда според своите потребности.

3.2. Културно-възпитателна – Водещ мотив в предучилищна възраст е възпитателният. Ефектът на тази функция се открива в придобития опит за самостоятелно извършване на индивидуална и съвместна обслужващо-битова дейност, както и във формираната битова култура, която осигурява на детето комфортно и полезно прекарване на деня.

3.3. Социално-приобщаваща – Битовата дейност изгражда битовата среда по начин адекватен към социалните елементи на дейността на индивида. Следователно тя въздейства двустранно: приобщава към средата дейността, която ще се разгръща в нея.

3.4. Личностно-развиваща – Основния подход за взаимодействие с детето от предучилищна възраст е дейностния. Битовата дейност поставя детето в ситуация самостоятелно, в група или с възрастен да действа с ум, с ръце, с движения, с решения, с идеи, и така стимулира неговата активност, която от своя страна подпомага неговото цялостно развитие. Тя съдейства то да открива своите възможности и да развива своята личност като цяло и в посоката в която желае.

3.5. Дейностно-организационна – Основната съдържателна характеристика на битовата дейност е да научи децата още в предучилищна възраст на организираност (самостоятелност, насоченост, старателност, постоянство, отговорност, отзивчивост, добронамереност, съгласуваност, взаимопомощ, инициативност), защото тя има важно значение за справяне със задачите в следващия етап на развитие.

4. Учебно-методическа обезпеченост на познавателно-практическата дейност, реализирана по ядро “Грижи за себе си и дома”

В духа на настъпилите промени, методическата организацията на педагогическото взаимодействие за усвояване на познавателното съдържание по ядро “Грижи за себе си и дома” (ГСД) се предлага адаптирана дидактическа система, съответстваща на особеностите на детското развитие в предучилищна възраст и поставените образователни изисквания.

Етапът за усвояване на знания и умения за битова дейност е активен в първата половина на предучилищния период 3–5 г., а след 5-та година и до края на периода (7г.) те се усъвършенстват и превръщат в умения, навици и опит. Изтъкнатият аргумент е достатъчно и целесъобразно основание съдържанието от ядро ГСД в първа, втора и трета групи да се реализира, чрез задължителни регламентирани ситуации (ЗРС), а в четвърта – чрез задължителни нерегламентирани ситуации (ЗНС). Ако децата от подготвителна група не са посещавали детска градина, т.е. те са от I образователен модул, то тогава е целесъобразно съдържанието по ядро ГСД да се усвоява през учебната година в ЗРС, във време подходящо за групата.

Дидактична система по образователно направление Конструктивно-технически и битови дейности “ Мога да направя сам...” от поредица Моливко, (2, 3, 4, 5) включва оптимален брой теми по ядро Грижи за себе си и дома за всички възрастови групи, както следва:

1 гр. – 6 теми, като ЗРС;	2 гр. – 6 теми като ЗРС
3 гр. – 6 теми като ЗРС;	4 гр. за II обр. модул
	– 5 теми като ЗНС

Тематичните предложения са придружени с примерни методически разработки за учителя, които могат да бъдат развити и обогатени съобразно възможностите, компетентността и опита на децата.

5. Форми за усвояване на грижи за себе си и дома.

5.1. Обучаващи – Организират се като задължителни регламентирани ситуации за овладяване на конкретно образователно съдържание. Планират се предварително, с което се осигурява оптимална система за усвояване на познавателното съдържание във всички възрастови групи. Ако децата са от II образователен модул в първа, втора и трета групи се практикуват като ЗРС, в четвърта – като ЗНС; а ако децата от четвърта група са от I образователен модул се организират като ЗРС.

5.2. Задължителни нерегламентирани ситуации – Те са разнообразни и подбора им зависи от възможностите и предпочитанията на децата, дидактическите средства, подходите на учителя, претенциите на родителите,... но винаги са насочени кам предизвикане на познавателна и практическа активност у децата. Организират се в целодневния режим във време подбрано от учителя, като гъвкаво и динамично се съчетават с формите за игрова дейност.

5.2.1. Поръчения – индивидуална форма, която позволява усвояване на умения за удовлетворяване на лични битови потребности. Подходящи са за най-малките деца, но по преценка на учителя могат да се практикуват във всички групи.

5.2.2. Дежурства – форма за обединяване на 4–6-годишни деца в екип, от 2–3 до 5–6 (...8). Формира умения за съгласуваност между участниците в екипа. Дежурствата са преходна форма между индивидуалната и съвместната битова дейност.

5.2.3. Съвместна битова дейност – битова дейност между връстници, организирането на която преследва постигане на резултат със значение за цялата детска група. Реализира се чрез разнообразни структурни обединения, (1).

I вид:

Децата от групата представляват един екип. Всички едновременно изпълняват едни и същи действия, а поставената задача е обща за групата-екип. Обединението се основава на съдържанието на задачата и не е осъзнато от децата като обща задача. По-голяма част от тях разбират и приемат задачата като индивидуална, т.е. като поръчение.

Този вид екип има най-опростена структура и не носи характерните белези на екипната форма на организация, но създава предпоставки децата едновременно да извършват една и съща задача, като изпълнението има значение за всички. Подходящ е за най-малките, 3–4-годишните деца, когато се поставят и реализират задачи с битово съдържание.

Напр. да подредят играчките, столчетата, дрехите; да си измият ръцете; да съберат есенните листа нападали на площадката; да подредят на определено място кубчетата за конструиране;

II вид:

От цялата детска група учителя посочва деца за екип. Поставя се обща задача към екипа, но за нейното постигане всяко дете от него извършва различна по съдържание и действия задача. Подобно обединяване създава предпоставки за взаимна зависимост между участниците на достъпно равнище. Първоначално се създава един екип, а по-късно техния брой нараства съобразно спецификата на задачите които изпълнява всеки екип. При увеличаване броя на екипите организацията между тях е по-сложна, защото опита на децата да действат съвместно все още е недостатъчен и безсистемен.

Този вид екип се организира при 4–5-годишните деца при въвеждане на т.н. дежурствата: в природния кът; по хранене;

III вид:

Цялата детска група се разделя на няколко екипа, толкова колкото са необходими за да се изпълни задачата. Броят на участниците във всеки екип може да бъде еднакъв, но може да бъде и различен. Това зависи от съдържанието на конкретната задача на екипа. Оттук следва, че действията между децата от един екип може да бъдат еднакви, а между други – различни. Обекта на дейността може да бъде персонален за всеки екип или общ и да се предава от дете на дете. Този вид екип формира умения за взаимна зависимост между участниците в екипа, както и съгласуваност между действията и задачите на екипите.

Практикува се при 5–6-годишните деца. Например: изработване на украса (един или повече прегъват, друг-реже, трети-лепи) или украсяване; подготовка на обстановка за игра (сюжетна, драматизация...)...

IV вид:

Цялата детска група има обща задача, но всяко дете извършва конкретна задача от начало до край при изработване на предмет, други предават един на друг, а трети формират екип и се организират по един от двата начина. Няколко деца може да изпълняват една и съща задача, а другите – различни. Задачите между децата се изпълняват едновременно или последователно в зависимост от технологията на практическия процес. Структурата на този вид екип допуска оформяне на подекипи. Тази по-сложна организация на екипната форма на организация на обучението изисква целесъобразен подход

за формиране на екипа. Учителя подбира децата така, че те да бъдат с възможности развити на различна степен, за да се учат и черпят опит един от друг. По-късно когато 6–7-годишните деца започнат сами да създават екип за дейност, то участието на учителя е опосредствено, но винаги съблюдава за спазването на принципа за толерантност. Участието в този вид екип изисква наличие на индивидуален конструкторски опит, умения за сработване, както и желание за отзивчивост и взаимопомощ. Децата се научават да планират, разпределят и съгласуват постигането на общата задача. Екипността от този вид е предпоставка за прерастване в съзнателна и активна съвместна, колективна дейност.

Тази организация на екипна битова дейност се реализира при 6–7-годишните деца. Например: изработване на украса: един прегъва, реже, лепи... до цялостно изработване на конкретния предмет; друг – подготвя мястото за подреждане на украсата; трети – поставя, окачва украсата; четвърти – т.н.

6. Общи методически изисквания

6.1. Оптимално проектиране в учебното време на ЗРС и ЗНС за битова дейност.

6.2. Подборът на организационните форми да се извършва съобразно: сложността на конкретното умение; степен на усвояване на уменията в дейността на детето до момента на неговото обучение в детската градина; честота на приложение на уменията в ежедневието на детето.

6.3. Резултатът и технологията на процеса да са мотивирано обвързани, за да поддържат постоянен интерес към битовата дейност, както и във времето на нейното протичане.

6.4. Осигуряване на подходящи пособия и инструменти за усвояване на битови умения (чаша, гребен, гъби, пулверизатор, лейка, лопатка, подхранващи смеси). Да са функционални, индивидуални, привлекателни..., за да формират у детето начални норми за битова култура.

6.5. Претворяване на уменията за битова дейност в игрови ситуации с цел преобразуването им в трайни навици.

6.6. Усвояването и прилагането на действията за индивидуална обслужваща дейност (грижи за себе си) да следва логиката на индивидуалното развитие на детето.

7. Съдържателно-възрастов аспект на образователно ядро “Грижи за себе си и дома”

Обучаващият модел на педагогическия процес за усвояване на действия с обслужващо-битов характер в периода на детството е обусловен предимно от психо-физиологични обстоятелства, които оказват влияние върху неговото структуриране и протичане. Те са по-силно изразени в началото на възрастовия период. От степента на развитие на свързаните с тях познавателни действия на първо място се откроява липсата на способности за бързо и точно възприемане, запомняне и възпроизвеждане на действията. Детето често пристъпва ентузиазирано към изпълнение на задачата, но поради недостатъчната концентрация на вниманието и беден социален опит, не може да запомни точните действия и да ги възпроизведе в съответната последователност. В същото време при по-голяма част от децата липсват физически възможности да се справят с действията, а това забавя процеса на усвояване на действията и превръщането им в трайни навици.

Друго обстоятелство, неделимо от първото и произтичащо от характерната детска дейност – играта е склонността на децата да се увеличат от процеса и да го превръщат в игра. По тази причина децата “отлагат” във времето изпълнението на поставената задача.

Третото обстоятелство се свежда до комплексния характер на движенията и действията за изпълнение на обслужващо-битова дейност и затрудненията които изпитват децата да ги подредят в групи и етапи.

И със сигурност не последно обстоятелство е липсата на социален и житейски опит, както и неумението на децата да създават игрови ситуации в които да прилагат, усъвършенстват и обогатяват собствения комплекс от знания и умения за обслужваща-битова дейност.

При 5–7-годишните деца познавателните и практическите действия за извършване на битова дейност са осмислени, отработени и са индивидуална самостоятелна практика, която ще позволи безболезнено адаптиране на детето към

Първа група (3–4г.)

Водеща образователна задача: овладяване на типични движения и действия за извършване на типични обслужващо-битови дейности. Децата да разберат и осмислят тяхното значение за здравословното, комфортното и полезното прекарване на деня в детската градина.

Педагогически задачи:

1. Приучаване към съсредоточено изпълнение на поръчана задача.

2. Укрепване чувството за удовлетворение от самостоятелно полагане на грижи за себе си.

3. Привикване към желание за оказване на помощ.

Възпитателният процес е насочен към формиране на желание за извършване на обслужващи действия за удовлетворяване на индивидуални потребности, както и за изграждане на емоционално отношение към чистотата и красотата в бита и природата.

Очаквани резултати:

- опознава собствения ежедневен бит;
- усвоява умения за самообслужване (хранене, сервиране, измиване, обличане, събличане...);
- овладява и полага грижи за предмети от своя бит (играчки);
- усвоява умения да поддържа ред в битовата обстановка по време на различни дейности: хранене, игра, занимания;
- полага достъпни грижи (почистване, поливане) за растенията (цветя) в природния кът;
- с помощта на възрастните усвоява опит да създава уют в обкръжаващата битова среда.

Образователното съдържание включва действията:

1. здравно-хигиенни:

измиване – ръце, зъби, лице; ползване на индивидуални принадлежности,

хранене – сервира, правилна стойка, обляга ръцете до китката на масата, дъвчи със затворени уста, избягва разговори, ползва салфетка,

обличане (събличане) – поддържа спретнат външен вид, подрежда дрехите,

2. културно-поведенчески: говорят тихо, отнасят вежливо към другите, отзовава се на молба за помощ, използва културни думи за обръщение, опитва да помага, уважават възрастните и връстниците,

3. битово-естетически: включва се с желание при поддържане на битовата среда, подрежда играчките и кътовете за игра, поддържа чисто работното място по време на занимание, събира изсъхналите листа на цветята и ги почиства, радва се на домашните любимци в детската градина и участва в тяхното хранене.

Втора група (4–5 г.)

Водеща образователна задача: Усъвършенстване на усвоените действия за полагане на грижи за себе си, чрез поставяне на изисквания за съсредоточеност, прецизност, акуратност, бързина

Педагогически задачи:

1. Разширяване на възможностите за участие в битова дейност.
2. Осмисляне на полезността на дейността и съответствието между цел и резултат.
3. Уточняване на представите за етапите на протичане на битовата дейност.
4. Усвояване на нови действия и умения за грижи за себе си и битова дейност.
5. Въвеждане на груповата форма (дежурства) за участие в битова дейност.

Възпитателният процес е насочен към формиране на навици за удовлетворяване на потребности свързани с обслужващо-битова дейност и изграждане на активно, съзнателно и отговорно участие в битова дейност.

Очаквани резултати:

- ориентира се добре в индивидуалния ежедневен бит и полага грижи за себе си, усъвършенства уменията за самообслужване;
- обогатява опита да полага грижи за предмети от своя бит (играчки) и да изпълнява организирано поставени изисквания;
- формира умения и опит да работи в екип по време на учебна и битова дейност;
- преобразува битовите уменията в навици и поддържа ред по време на различни обслужващи дейности – отсервира, подрежда масите за хранене, подрежда играчките и кърговете, поддържа култура на работното място;
- полага достъпни грижи за растенията (цветя) в природния кът-засява едри семена, засажда луковица, почиства почвата, храни рибките;
- в сътрудничество с възрастните натрупва опит да поддържа ред и уют в заобикалящата битова среда.

Образователното съдържание включва действията:

1. здравно-хигиенни:

хранене – отсервира, подрежда масите за хранене,

2. културно-поведенчески: сресва косата, демонстрира културно поведение,

3. битово-естетически: подрежда материали за занимание, подрежда кътовете за игра, почиства играчките, полива цветята, засажда луковици, засява едри семена, проявява постоянство в грижите (хранене) за любимците.

Трета – четвърта група (5–7г.)

Водеща образователна задача: Усъвършенства придобитите умения за обслужваща битова дейност и ги преобразува в навици, чрез системни изисквания за качествено изпълнение. Придобитата битова култура съдейства за възпитаване на достъпно ниво на екологична култура за опознаване, съхраняване и защитаване на природната среда.

Педагогически задачи:

1. Осъзнава отговорността при извършване на обслужваща битова дейност.

2. Осмисля взаимодействието и взаимозависимостта между участниците по време на битова дейност.

3. Проектира етапите на процеса на битовата дейност.

4. Формира умения за съвместна (с връстници) битова дейност.

5. Изгражда умения за сътрудничество с по-малки деца, с цел предаване на социален опит.

Възпитателния процес е насочен към формиране на позитивно отношение към обслужващо-битовата дейност, чрез зачитане, уважение и поощряване на навиците на децата при тяхното практикуване.

Очаквани резултати – III група (5–6 г.):

– самостоятелно се грижи за себе си и полага грижи за другите; усъвършенства уменията за самообслужване; изгражда навици да пази здравето си;

– осмисля битовото обкръжение и проявява способности да го организира;

– разширява опита да работи в екип по време на учебна, битова и игрова дейност; осъзнава взаимозависимостта между участниците в екипа и участва в разпределянето на задачите;

– сътрудничи с по-малки деца с цел предаване на социален опит;

– преобразува битовите уменията в навици и поддържа ред по време на различни обслужващи дейности-грижи се за косата си, мие си зъбите, оправя

легло, подрежда материали за работа, почиства и подрежда играчките и кърпите, поддържа култура на работното място;

– разбира закономерности и полага достъпни грижи за растенията (цветя) в природния кът – засява цветя от дребни семена; аранжира цветя; полива растенията, като определя влажността на почвата; разрохва почвата; поставя вода и храна на любимците; формира и демонстрира поведение за опазване, съхраняване и защитаване на растенията и животните.

Очаквани резултати – IV група (6–7 г.):

– усъвършенства социалния опит за лична хигиена и опазване на здравето;

– обогатява представите за основни правила за поддържане на чистота, ред и уют в заобикалящата битова среда;

– осъзнава необходимостта и ползата от самостоятелно извършване обслужваща битова дейност: съблича, облича, измива, мие зъбите, реши косата, подрежда дрехи и други лични вещи и материали, сервира, отсервира, почиства, украсява, демонстрира култура на бита;

– натрупва опит да поддържа чистота на работната среда по време на дейност;

– желае да организира, участва и предава социален опит по време на съвместна битова дейност;

– натрупва опит за подбор на средствата за създаване на уют в битовата среда;

– демонстрира волеви, нравствени и естетически качества за битова дейност: уважение, отзивчивост, постоянство, самостоятелност, старателност, организираност, съсредоточеност, инициативност, взаимопомощ, наблюдателност.

Образователното съдържание включва действията:

1. здравно-хигиенни:

хранене: сервира течни храни (чай, сок, айран), кулинарна дейност – приготвя студен сандвич,

2. културно-поведенчески: демонстрира културно поведение по време на дейност и мероприятия извън детската градина, в семейството, на обществени места,

3. битово-естетически: ежедневно поддържа ред в занималнята и други помещения на детската градина, участва в украсяване на занималнята и детската градина по повод, организира битова дейност по мотиви и предложения на децата, разрохва и подхранва растенията и определя влажността на почвата, вегетативно размножава растения – чрез засяване на

семена, засаждане на клонче (листо, резник); аранжира цветя, извършва опити по отношение на климатичните условия, влияещи върху растежа и развитието на растенията, самостоятелно полага грижи за любимците.

Обслужващо-битовата дейност съпътства целия живот на човека във всичките негови занимания. Придобиването на адекватен личен социално-битов опит от детето още в предучилищна възраст гарантира ефективното справяне със задачите на ежедневието, което от своя страна създава комфорт благоприятстващ смислено и емоционално протичане на деня в детската градина или в дома. По-късно в училищна възраст социално-битовата дейност има определящо значение за всекидневната успешна подготовка на учебните и другите персонални ангажименти на ученика.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Гайдова, Р.* Дидактични модели за екипна организация на обучението по конструиране. – Сб. от конференция Образованието в глобализацията се свят, Унив. изд. “Св. св. Кирил и Методий”, 2004.
2. *Гайдова, Р.* Дидактична система “Моливко”, комплект “Мога да направя сам...”, 6–7 г. В. Търново, Слово, 2004.
3. *Гайдова, Р.* Дидактична система “Моливко”, комплект “Мога да направя сам”, 5–6 г. В. Търново, Слово, 2005.
4. Книга за учителя, поредица Моливко. Дидактична система за подготовителна група за детската градина (6–7 г.). В. Търново, Слово, 2004.
5. Книга за учителя, поредица Моливко. Дидактична система за трета група за детската градина (5–6 г.). В. Търново, Слово, 2005.
6. Програма за подготовителна група в детската градина. – Аз-Буки, бр. 20, 2003.

СОЦИАЛНО-БИТОВИ ДЕЙНОСТИ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

РАДКА ГАЙДОВА

Резюме

Промените в нормативната, методическата и организационната уредба по предучилищно възпитание след 2000 г. (Закон за Народната Просвета; ДВ., бр. 90, 2002; Държавни образователни изисквания; Наредба № 4/IX, 2000г.; Програма за подготвителна група..., ДВ., бр. 20, 2003 г.) очертават нови подходи за усъвършенстване на педагогическата теория и практика в детската градина за възпитание и подготовка на децата за училище.

Образователно направление Трудова и конструктивно-техническа дейност (Конструирание и труд) в новата документация е обозначено като Конструктивно-технически и битови дейности с триядрена структура. Философията на битовите дейности е предмет на ядро “Грижи за себе си, дома и детската градина”.

В разработката е направен опит да се обобщят постиженията на практиката и обновените образователни изисквания в нова, адаптирана дидактическа система за усвояване на достъпни социални дейности от съвременния бит. Актуализирани са възпитателно-образователните параметри на битовите дейности за изграждане на комплекс от обслужващи и организационни знания и умения, позволяващи на 3-7-годишните деца самостоятелно да създават комфорт в ежедневието и заобикалящата социална среда.

Статията представлява интерес за специалисти от всички нива на организацията и управлението на социално-битовата среда при целодневното обучение и възпитание на децата в детската градина.

SOCIAL AND DAILY ACTIVITIES IN PRE-SCHOOL

RADKA GAIDOVA

Summary

The changes in the normative, methodologic and organizational order concerning the pre- school education after year 2000 (Public education Law; The

official gazette, issue № 90, year 2002; Public educational regulation, order № 4, IX, year 2000; A pre-school program... The official gazette, issue № 20, year 2003) describe some new approaches to the improvement of the pedagogical theory and practice in pre-school in regard to children's proper upbringing and training for school.

Educational direction known as Labour and constructive technical activity (Labour and construction) is marked in the new documentation as constructive-technical and labour activities having a triple nucleus structure. The philosophy of labour activities is a subject of the nucleus called " Taking care of myself, my home my kindergarten ".

This study attempts to generalize practical achievements with the renewed educational regulations into a new adapted didactic system of acquiring some accessible social activities of contemporary life. The educational parameters of the daily activities that to help to build a complex of serving and organizing skills and knowledge, allowing the 3 to 7 year-old children to establish their own comfort in everyday life and in the whole environment have been actualized in this work.

The article may turn interesting to specialists in all levels of organization and management of the social and everyday environment in the all-day upbringing and education of the children in pre-school.